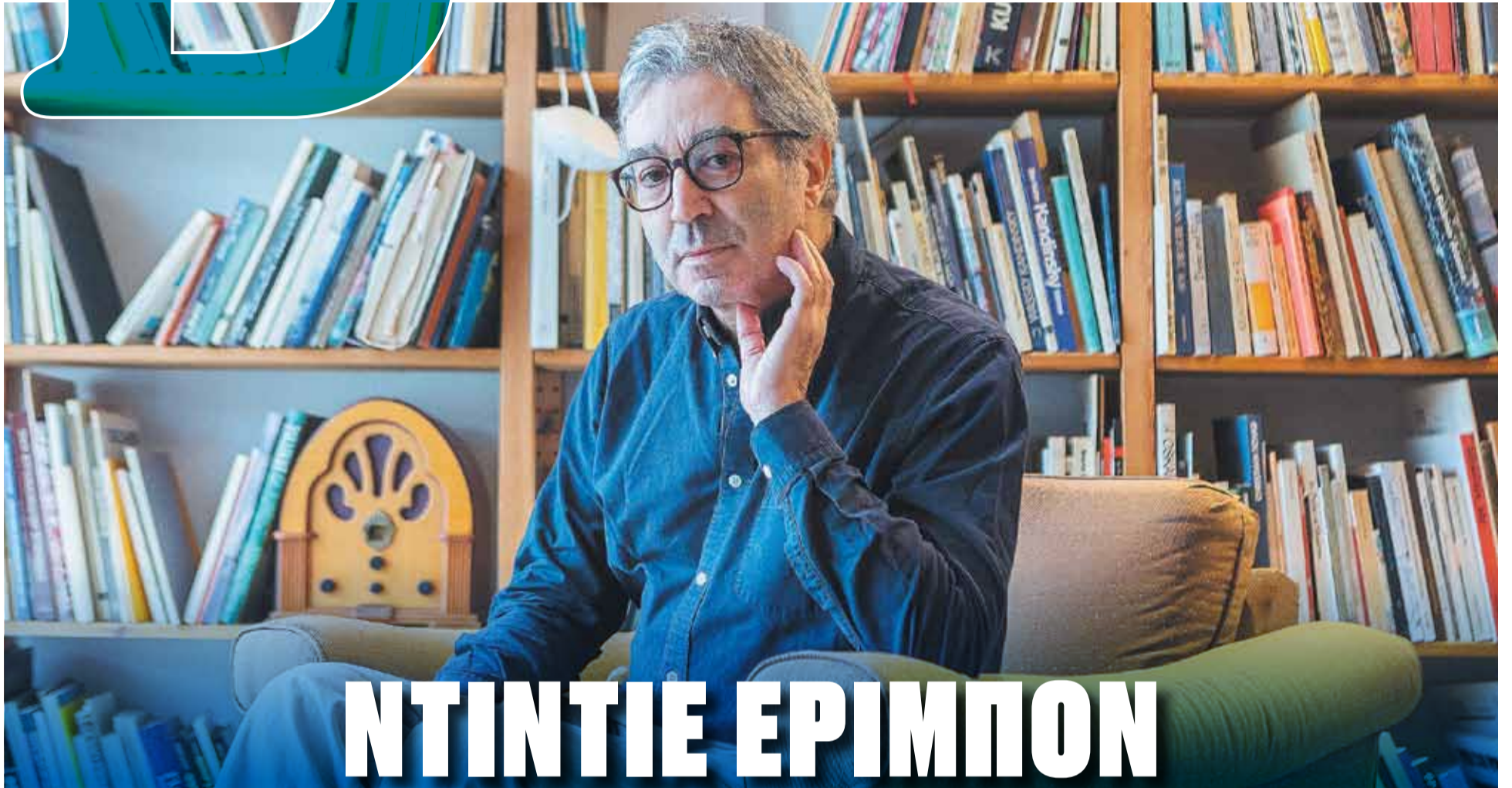

Νέες εποχές

Κωνσταντίνος ΦΙΛΗΣ, Π. Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ, Νίκος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ,
Ανδρέας Γ. ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΣ, Παναγιώτης ΒΛΑΧΟΣ, Αντώνης ΤΡΙΦΥΛΛΗΣ,
Γιώργος ΣΙΑΚΑΝΤΑΡΗΣ, Οδυσσέας ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο Νίκος Δήμου σχολιάζει στο μπλογκ του **Σ. 5** Το επταήμερο του **διόδωρου Σ. 8**

ΝΤΙΝΤΙΕ ΕΡΙΜΠΟΝ

«Δεν είναι αριστερό να αρνείσαι την πραγματικότητα»

Συνέντευξη στον
Γρηγόρη Μπέκο

Ο Ντιντιέ Εριμπόν βρισκόταν ήδη στην Αθήνα στις αρχές Νοεμβρίου, όταν η κυβέρνηση στη χώρα του ανακοίνωσε την επέκταση των μέτρων για τον περιορισμό της διασποράς του ιού SARS-CoV-2. «Το Βήμα» συνάντησε τον 67χρονο γάλλο στοχαστή, λίγο προτού επιβληθεί και στην Ελλάδα το νέο lockdown, στου Ψυρρή, στα γραφεία των εκδόσεων Νήσος, από τις οποίες κυκλοφόρησε πρόσφατα, σε μετάφραση του **Γιάννη Στεφάνου**, το βιβλίο του «Επιστροφή στη Ρενς». Σε αυτό το πολύ σημαντικό έργο, που εκδόθηκε για πρώτη φορά στη Γαλλία το 2009 αλλά παραμένει ουσιωδώς επίκαιρο από πολιτική σκοπιά, ο ίδιος (ομοφυλόφιλος και καταγόμενος από την εργατική τάξη) συνδυάζει εμπνευσμένα την αυτοβιογραφία με την κριτική θεωρία προκειμένου να μιλήσει για τις εντάσεις που αναπτύσσονται μεταξύ ατομικών και κοινωνικών ταυτοτήτων.

Η πανδημία ανέδειξε τις δραματικές ανισότητες

Ο Εριμπόν σπούδασε Φιλοσοφία και δίδαξε επί σειρά ετών σε πανεπιστήμια της Γαλλίας και των ΗΠΑ. Εργάστηκε επίσης ως δημοσιογράφος και έχει εκδώσει αρκετά βιβλία ως συγγραφέας. Μεταξύ άλλων, συνδέθηκε φιλικά με τον Μισέλ Φουκό (έχει γράψει μάλιστα τη βιογραφία του) και συνεργάστηκε στενά με τον Πιερ Μπουρντιέ. Είναι, επιπλέον, ένας

Ο γάλλος στοχαστής, με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του «Επιστροφή στη Ρενς» στα ελληνικά, μιλάει στο «Βήμα» για τις κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της πανδημίας, την «ατομική ευθύνη», τις ατομικές και συλλογικές ταυτότητες των εργαζομένων, καθώς επίσης και για τη στροφή των φτωχότερων και μη προνομιούχων στρωμάτων του δυτικού κόσμου προς την Ακροδεξιά

παρεμβατικός αριστερός διανοούμενος και, ακριβώς γι' αυτό, η συζήτησή μας ξεκίνησε από την πανδημία.

«Η σημερινή επίπονη κατάσταση ανέδειξε, πρώτον, τη σημασία του δημόσιου τομέα, των αγαθών που μας είναι απαραίτητα. Οι υποδομές του δημόσιου τομέα, στον οποίο προστρέχουμε τώρα, έχουν καταστραφεί από μια σειρά εξωφρενικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν, με απαράλλακτο τρόπο, από κεντροδεξιές και κεντροαριστερές κυβερνήσεις. Μιλώ για τη Γαλλία βασικώς, αλλά θεωρώ ότι η εξέλιξη αφορά τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης. Τα συστήματα υγείας αποτελούν το πιο φοβερό παράδειγμα. Τα νοσοκομεία, που ασφαλώς πρέπει να κοστίζουν χρήματα επειδή δουλειά τους είναι να σώζουν ζωές, αντιμετωπίστηκαν ως επιχειρήσεις που πρέπει να είναι μάλιστα και αποδοτικές. Τα αποτελέσματα των διαφορών «αναδιαρθρώσεων», των συστημάτων περικοπών στη δημόσια υγεία, τα βλέπουμε μπροστά μας. Δεύτερον, η πανδημία ανέδειξε τις ανισότητες που είναι δραματικές. Όσο πιο φτωχός είναι κανείς, τόσο πιο εκτεθειμένος είναι απέναντι στον ιό, δηλαδή στην ασθένεια και στον θάνατο. Διαπιστώνουμε πόσο μεγάλη είναι η αξία όλων αυτών των ανθρώπων οι οποίοι υποαμείβονται σε επισφαλέστερες θέσεις εργασίας, προκειμένου να μην καταρρεύσει η οικονομική δραστηριότητα των χωρών, όλων αυτών των ανθρώπων που, ευρισκόμενοι χαμηλά στην κοινωνική κλίμακα και στην εκτίμηση των συμπολιτών τους, εξακολουθούν να υποστηρίζουν με την εργασία τους το lockdown και

την καραντίνα των υπολοίπων. Υπάρχει μια εξόφθαλμη ταξική διάσταση σε όλο αυτό. Χωρίς την εργασία των λεγόμενων κατώτερων τάξεων δεν μπορεί ούτε να οργανωθεί, ούτε να εκτελεστεί το οποιοδήποτε lockdown. Οφείλουμε να το δούμε κατάματα αυτό, να το αναγνωρίσουμε και να το σκεφτούμε σοβαρά. Να μην επανέλθουμε μεθαύριο, ας πούμε, στην κανονική μας ρουτίνα σαν να μη συνέβη τίποτα. Και σας το λέω εγώ, ως προνομιούχος, γιατί δεν εξαιρώ τον εαυτό μου. Προσωπικά, δεν έχω καμιά λύση να προτείνω. Ακούω τους ειδικούς, τους επιδημιολόγους. Δεν είμαι κατά του lockdown, όπως πολλοί φίλοι και γνωστοί μου. Η φονική αυτή πανδημία είναι κάτι που πρέπει σίγουρα να αντιμετωπιστεί. Απλώς δεν γίνεται να μην προβληματίζομαι με όλα όσα βλέπω» τόνισε.

Η ατομική ευθύνη και η υποκρισία της εξουσίας

Με την «ατομική ευθύνη» που κυριαρχεί εσχάτως στον δημόσιο διάλογο διεθνώς τι ισχύει κατά τη γνώμη του; «Συμφωνώ, φυσικά, ότι πρέπει να προσέχουμε τον εαυτό μας και τους άλλους, να τηρούμε τις αποστάσεις και όλα τα υγειονομικά μέτρα, να αποφεύγουμε τον συνωστισμό. Σωστά είναι όλα αυτά. Τι γίνεται όμως όταν εγώ θέλω να αναδεχθώ την ατομική μου ευθύνη αλλά η πρόθεσή μου προσκρούει σε κάτι άλλο; Την περασμένη άνοιξη στη Γαλλία ήταν λ.χ. αδύνατο να αγοράσεις έστω μια μάσκα. Μάλιστα τότε έλεγαν ακόμη διάφορα για τις μάσκες, ότι μπορεί να είναι

●●● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΕΛΙΔΑ

και επικίνδυνες... Το μόνο σίγουρο είναι ότι υπήρχε έλλειψη. Κοιτάξτε, είναι προφανές, το να φοράω μάσκα είναι η ατομική μου ευθύνη. Όμως το να θέλω να φορέσω μάσκα αλλά να μη βρίσκω να αγοράσω δεν είναι δική μου ευθύνη. Ευτυχώς έχει λυθεί αυτό πια σε μεγάλο βαθμό. Όταν όμως μιλάμε για ατομική ευθύνη, ευρύτερα, δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε ότι πίσω από αυτήν μπορεί να κρύβεται και μια άλλη συζήτηση που ενδεχομένως αποφεύγεται, η συζήτηση για τη μερική ή και συνολική ανικανότητα των εκάστοτε κυβερνώντων, της πολιτικής εξουσίας. Ξέρετε, το γεγονός ότι σήμερα τα κρεβάτια ή οι μονάδες εντατικής θεραπείας στα νοσοκομεία δεν επαρκούν δεν μπορεί να εγγράφεται στην ατομική ευθύνη. Πρέπει να σταματήσει αυτή η ιστορία. Άκουσα ένα σωρό υπουργούς στα ραδιόφωνα της Γαλλίας να λένε, ουσιαστικά, ότι σε περίπτωση που αρρωστήσουμε θα φταίμε εμείς. Οχι, λοιπόν, αν αρρωστήσουμε σημαίνει ότι και εκείνοι δεν έχουν κάνει σωστά τη δουλειά τους. Το να είσαι εξουσία και να επικαλείσαι συνεχώς την ατομική ευθύνη των πολιτών σημαίνει να αρνείσαι να λογοδοτήσεις για την ανάληψη ή μη της δικής σου ευθύνης. Να αρνείσαι να εισχωρήσεις, δηλαδή, στην ουσία της πολιτικής σου» υπογράμμισε ο Ντιντιέ Εριμπόν, ο οποίος άσκησε εν συνεχεία μια δριμύτατη κριτική στον γάλλο πρόεδρο Εμανουέλ Μακρόν, χαρακτηρίζοντάς τον μάλιστα «αυταρχικό» και «ενσάρκωση της νεοφιλελεύθερης νοοτροπίας».

Υστερα η συνομιλία μας στράφηκε στην Αριστερά και στον λόγο των διανοουμένων στο πλαίσιο της εν εξελίξει πανδημίας. «Κοιτάξτε, ένα πράγμα είναι ο ιός που είναι εδώ και πρέπει να καταπολεμηθεί. Και ένα άλλο είναι το πώς η εξουσία χρησιμοποιεί ή εργαλείοποιεί την πανδημία για να προωθήσει τη δική της ατζέντα και να καταστείλει την κοινωνική διαμαρτυρία. Η πανδημία πάντως, όπως εγώ το βλέπω, δεν είναι ούτε νεοφιλελεύθερη συνωμοσία, ούτε κάποια εκδήλωση της βιοπολιτικής στο υψηλότερο στάδιό της. Με αυτά δεν συμφωνώ καθόλου. Πρέπει να υπάρχει και μια ευθύνη πνευματική, να είναι κανείς πολύ προσεκτικός με αυτά που λέει ή γράφει. Το να είναι

«Άκουσα ένα σωρό υπουργούς στα ραδιόφωνα της Γαλλίας να λένε, ουσιαστικά, ότι σε περίπτωση που αρρωστήσουμε θα φταίμε εμείς. Οχι, λοιπόν, αν αρρωστήσουμε σημαίνει ότι και εκείνοι δεν έχουν κάνει σωστά τη δουλειά τους» λέει ο Ντιντιέ Εριμπόν

«Όσο πιο φτωχός είναι κανείς τόσο πιο εκτεθειμένος είναι απέναντι στον ιό»

κανείς στην Αριστερά και να μοιράζεται λ.χ. τις ίδιες απόψεις με τον Τραμπ ή τους ακολούθους του για εμένα συνιστά ήττα. Το να αρνείσαι την πραγματικότητα δεν είναι αριστερό. Και αν οι θεωρίες σου δεν νοηματοδοτούν

επαρκώς την πραγματικότητα, τότε θα πρέπει να τις επαναπροσδιορίζεις ή να τις αλλάξεις. Αυτό είναι, ευρύτερα, ένα κύριο πρόβλημα της Αριστεράς στις μέρες μας» ανέφερε ο Ντιντιέ Εριμπόν.

Η νέα εργατική τάξη έχει φτιάξει ένα άλλο «εμείς»

Στην «Επιστροφή στη Ρενς», σε ένα κομμάτι του βιβλίου που παρουσιάζει τρομακτικό ενδιαφέρον, περιγράφει πώς τα μέλη της οικογένειάς του από παραδοσιακοί κομμουνιστές και συνειδητοποιημένα τέκνα της εργατικής τάξης έφτασαν στο σημείο να ψηφίζουν την Ακροδεξιά στη Γαλλία. «Μία από τις βασικότερες αφετηρίες μου ήταν η αποκάλυψη της μητέρας μου ότι ψηφίζει το Εθνικό Μέτωπο στη Γαλ-

λία. Δεν μπορούσα να το πιστέψω. Το ψηφίζε μεν, αλλά δεν ήταν και πολύ περήφανη που το έκανε αυτό. Όταν όμως ρώτησα τα αδέρφια μου, την περίοδο που έγραφα το βιβλίο, αν το είχαν ψηφίσει και εκείνοι, μου το επιβεβαίωσαν με φουσκωτότητα. Το συμπέρασμα, λοιπόν, είναι ότι δεν υφίσταται πλέον καμία αυτονόητη σύνδεση ανάμεσα στην εργατική τάξη και στην Αριστερά. Το μαρξιστικό πλαίσιο, ως προς αυτό, μπορεί να είναι παραπλανητικό. Μπορεί κανείς να είναι φτωχός εργαζόμενος και να μην αναγνωρίζει τον εαυτό του σε μια συγκεκριμένη τάξη, να μην εγκολλώνεται μια συγκεκριμένη κοινωνική ή πολιτική ταυτότητα. Είναι λάθος, κοντολογίς, να πιστεύουμε ότι αν είσαι ένας φτωχός εργαζόμενος

θα είσαι, με έναν αυτόματο τρόπο, και στην Αριστερά. Μην ξεχνάτε την ιστορία, τα εργατικά κινήματα της Δεξιάς ή τον ίδιο τον φασισμό. Η Αριστερά μάλλον οφείλει να δημιουργήσει νέα διανοητικά σχήματα μέσα στα οποία η νέα εργατική τάξη θα μπορέσει να αναγνωρίσει τον εαυτό της, να ταυτιστεί με αυτά. Αν η νέα εργατική τάξη δεν ταυτίζεται πια με όσους υποτίθεται ότι την αντιπροσωπεύουν στην πολιτική σφαίρα, τότε θα πάει αλλού, εκεί που νιώθει ότι ακούγεται η φωνή της, εκεί που νιώθει ότι εκπροσωπείται, και εκεί θα δώσει την ψήφο της. Αυτό συνέβη, λοιπόν, σε μεγάλο μέρος της εργατικής τάξης στη Γαλλία μετά την κατάρρευση του Κομμουνιστικού Κόμματος και μετά την προδοσία των Σοσιαλιστών, οι οποίοι απώλεσαν σταδιακά ό,τι αριστερό είχαν και δεν είχαν. Η εργατική τάξη τότε πήρε μια στροφή προς την Ακροδεξιά, την οικογένεια Λεπέν, η οποία δεν έπαψε να επιμένει στα κοινωνικά προβλήματα, στους απόβλητους του νεοφιλελευθερισμού και της παγκοσμιοποίησης. Υστερα η απόγνωση των ανθρώπων συνταιριάστηκε με μια εθνική υπερηφάνεια ρατσιστικού χαρακτήρα και, μοιραία, έδωσε η συνταγή. Η διχασμένη Αριστερά, ηττημένη από το νεοσυντηρητικό ρεύμα σκέψης, άλλο δεν έκανε παρά να τρέχει πίσω από τα γεγονότα. Αυτό έχει συντελεστεί σε όλον τον δυτικό κόσμο. Η νέα εργατική τάξη έχει φτιάξει ένα άλλο «εμείς» (αντιουσιαστικό και αντιμεταναστευτικό) μέσα στο οποίο αναγνωρίζει πια τον εαυτό της. Το βιβλίο μου δεν είναι μόνο προσωπικό, ας το επισημάνω αυτό, είναι ιστορικό και κοινωνιολογικό. Εξυπακούεται ότι οι χώρες διαφέρουν, αλλά είμαι πεπεισμένος ότι εκεί υπάρχουν ακόμη ορισμένα χρήσιμα πορίσματα για όλους» είπε ο Ντιντιέ Εριμπόν.

Η εξαφάνιση των κοινωνικών τάξεων είναι ψέμα

Η «Επιστροφή στη Ρενς» είναι, επίσης, ένα βιβλίο για τη συγκρουσιακή σχέση ανάμεσα στη σεξουαλικότητα του καταβολές. «Μετά τον θάνατο του πατέρα μου, κατάλαβα ότι έπρεπε να αναστοχαστώ την πορεία μου. Στην εφηβεία συνειδητοποίησα ότι, βέβαια, ομοφυλόφιλος, είσερχόμουν σε έναν κόσμο προσβολών. Η ομοφοβία

είναι εκτεταμένο, εγγενές στοιχείο των κοινωνιών μας. Στην αρχή ένιωθα ντροπή που ήμουν γκέι. Μετά προοδευτικά το ξεπέρασα. Όταν εγκατέλειψα τη γενετήριά μου και έφτασα στο Παρίσι, στο πανεπιστήμιο πια, όπου ήλθα σε επαφή με ανθρώπους άλλων κοινωνικών τάξεων, συνειδητοποίησα ότι ντροπέομαι και για το κοινωνικό μου υπόβαθρο, που ήταν φτωχικό και εργατικό. Υστερα σκέφτηκα εμένα, τι μου συνέβη, γιατί μισούσα τον πατέρα μου; Γιατί δεν συζήτησα ποτέ μαζί του; Ηθελα τόσα να τον ρωτήσω. Γιατί, εν τέλει, ήταν αυτός που ήταν; Προσπάθησα να καταλάβω τη δική του ιστορία, το δικό του υπόβαθρο. Ασφαλώς, ήταν ομοφοβικός. Όμως για εμένα θα ήταν εύκολο να σταθώ μονάχα σε αυτό. Τότε άρχισα να συλλογίζομαι την περίπτωση του από την πλευρά της βίας, της κοινωνικής και της πολιτισμικής βίας. Δεν υπάρχει μόνο η κοινωνική ανισότητα αλλά και η πολιτισμική ανισότητα επίσης. Η ιδέα ότι δεν υπάρχουν πια τάξεις, ότι όλοι είμαστε, τρόπον τινά, σε μια διευρυνμένη μεσοία τάξη, εκτός από τους πολύ πτωχούς, είναι ψευδής. Η εξαφάνιση των κοινωνικών τάξεων είναι ένα ψέμα. Οι κοινωνικές τάξεις υφίστανται, απλώς αναδιατάχθηκαν μέσα από τον μετασχηματισμό της οικονομίας και των συνθηκών της εργασίας. Αναρωτιέμαι, ο κατώτερος εργαζόμενος λ.χ. στην Amazon δεν ανήκει σε κάποια τάξη; Και αν ναι, σε ποια; Οι εργαζόμενοι, στο σημερινό πλαίσιο, όχι μόνο εξαθλιώνονται αλλά και αποξενώνονται. Εχουν απογυμνωθεί από τη δυνατότητα να εκφραστούν ως πολιτικά υποκείμενα. Διότι, σε πολλές περιπτώσεις, εργατικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις δεν υπάρχουν, ή απαγορεύεται να υπάρχουν, ή αν υπάρχουν κανείς δεν συμμετέχει σε αυτές για να μη χάσει την ήδη αβέβαιη δουλειά του. Η αδυναμία των σημερινών κοινωνικών τάξεων να συγκροτηθούν σε συλλογικές οδηγίες στην αδυναμία αντίστασης. Η οργάνωση ως μαζική πολιτική ασπίδα των δικαιωμάτων και των κατακτήσεων έχει ατονήσει. Δεν λέω ότι παλαιότερα όλα ήταν ιδανικά, φέρ' επείν στο εργοστάσιο που εργαζόταν η μητέρα μου, αλλά πραγματικά το παρόν αυτό είναι δυσοίωνα» κατέληξε ο Ντιντιέ Εριμπόν.

ΝΤΙΝΤΙΕ ΕΡΙΜΠΟΝ
Επιστροφή στη Ρενς
Μετάφραση Γιάννης Στεφάνου.
Εκδόσεις Νήσος,
2020, σελ. 248,
τιμή 19 ευρώ